ומנא תימרא דאמרינן כי האי גוונא דתנן [א]בש"א לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית וב"ה [א]מתירין מפני שיכול לשוחטה אמר [ב]רבה מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית הכא [ג]אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת א"ל אביי וכל היכא דאדם מצווה אסור והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית [ג]ותנן [ד]בש"א לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית וב"ה [ג]מתירין מפני שיכול להובירה מתקיף לה רב אשי וכל היכא דאין אדם מצווה שרי והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ותנן [ה][ד]אלו הן כלים שאין אדם רשאי למוכרן בשביעית המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אלא אמר רב אשי כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה וכל היכא דליכא למיתלי לא תלינן אע"ג דאינו מצווה רבה זבין ההוא חמרא לישראל החשיד למכור לעובד כוכבים א"ל אביי מ"ט עבד מר הכי א"ל אנא לישראל זביני א"ל והא אזיל ומזבין ליה לעובד כוכבים לעובד כוכבים קא מזבין לישראל לא קא מזבין איתיביה מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין שלא למכור אין מוכרין מ"ט אילימא משום דחשידי ארביעה ומי חשידי והתניא [ו][ה]אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ואין צ"ל נקבות אצל זכרים וזכרים אצל נקבות [ו]ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן ואין (א) מייחדין עמהם [ז]ואין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ואין צ"ל זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ומוסרין בהמה לרועה שלהן ומייחדין עמהם ומוסרין להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלמא לא חשידי ועוד תניא [ח][ז]אין מוכרין להם לא זיין ולא כלי זיין ואין משחיזין להן את הזיין ואין מוכרין להן לא סדן ולא קולרין ולא כבלים ולא שלשלאות של ברזל אחד עובד כוכבים ואחד כותי מ"ט אי נימא דחשידי אשפיכות דמים ומי חשידי האמרת ומייחדין עמהן אלא משום דאתי לזבונה לעובד כוכבים וכי תימא כותי לא עביד תשובה ישראל עביד תשובה והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ז]כדרך שאמרו אסור למכור לעובד כוכבים [ח]כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים [ט]רהיט בתריה תלתא פרסי וא"ד פרסא בחלא ולא אדרכיה א"ר דימי בר אבא כדרך שאסור למכור לעובד כוכבים [י][כ]אסור למכור ללסטים ישראל ה"ד אי דחשיד דקטיל פשיטא היינו עובד כוכבים ואי דלא קטיל אמאי לא לעולם דלא קטיל והב"ע במשמוטא דזימנין דעביד לאצולי נפשיה תנו רבנן אין מוכרין להן תריסין וי"א מוכרין להן תריסין מ"ט אילימא משום דמגנו עלייהו אי הכי אפילו חיטי ושערי נמי לא אמר [ל]רב

אי

ומנא תימרא. דהיכא דליכא [מ]למיתלי במכירה דלפני עור תלינן לקולא דתנן כו': לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית. ישראל החשוד על השביעית לא ימכור לו חבירו פרה המלומדת לחרוש משום לפני עור וגו'[נ]: אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית. הלכך ליכא למיגזר משום שאלה ושכירות ונסיוני ולאו משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשחיטה אבל גבי עובד כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום כל הני: אדם מצווה על שביתת שדהו. שנת שבתון יהיה לארץ[ס]: לא ימכור. לו לישראל החשוד על השביעית: שדה ניר. חרושה דסתמא לזריעה קיימא ועבר אלפני עור: להובירה. לעשותה שדה בור שלא יזרענה: המחרישה וכל כליה. דסתמייהו לעבודת קרקע (ב) והשתא לאו משום שתא דלקמיה הכא קא זבין להו שהרי כל שעה הן מלויין: המזרה. פלה"א שבו זורה את הגורן לרוח להעביר הקש וכשאין גורן עודר בה את הקרקע: והדקר. מרא פישור"א: דאיכא למיתלי. כגון בהמה ושדה ניר דשדה אדם קופץ לקנותו משום דאינו מצוי לו כל שעה לקנות ומשום שתא (ג) דלקמן קא זבין ליה: דליכא למיתלי. כגון כלים הללו: חמרא. ליכא למיתלי בשחיטה: לישראל לא מזבן ליה. בתמיה. הלכך תלינן בישראל: בהמות זכרים אצל. עובדי כוכבים זכרים דרבעי להו: נקבות אצל. עובדות כוכבים נקבות כדמפרש בפ' שני (לקמן דף כב:) דעובדי כוכבים מלויין אצל נשי חבריהן וזימנין דלא משכח לה ורבע לבהמה דישראל: ואצ"ל זכרים אצל נקבות. לפי שעובדת כוכבים נרבעת לזכר: ואין מוסרין בהמה לרועה. עובד כוכבים משום רביעה: ואין מתייחדין עמהם. שחשוד על שפיכות דמים: ואין מוסרין להם תינוק. דמשכי ליה למינות ועוד משום משכב זכור והן מוזהרין עליו דכתיב (בראשית ב) ודבק באשתו ולא בזכור[ע]: אלמא לא חשידי. כותים ארביעה ואפי' הכי קתני בברייתא קמייתא דבהמה דקה תליא במנהגא הא בהמה גסה אסור לזבוני להו אלמא משום דהדר מזבין ליה לעובד כוכבים מיישינן: אין מוכרין להן. לעובדי כוכבים: לא זיין. סייף ורומח: כלי זיין. בית יד לרומח ונדן לסייף: סדן. לשום בו רגלי איש ובלשון אשכנז סטו"ק בלע"ז ציפ"י: כבלים. בוי"ש בלע"ז: שלשלאות. פרוי"ש וכל הנך משום דלא ליזקו בהו ישראל: מ"ט. אכותי קאי: אי נימא. משום דכותים אשפיכות דמים חשידי: והא אמרת. לעיל מתייחדין עמהם אלמא לא חשידי: לא עביד תשובה. לחזור בו ולחוש לדברי חכמים שאסרוהו למכור לעובד כוכבים: עביד תשובה. ולית ולא מזבין ליה לעובד כוכבים: רהט. רבה בתריה. דההוא ישראל למיהדר ולמיזבן חמרא מיניה: בחלא. בין החולות מקום קשה להילוך: ולא אדרכיה. לא השיגו. ודומה לו בפלגש בגבעה (שופטים כ) כתרו את בנימין הרדיפוהו מנוחה הדריכוהו [פ]בעריהם מקום מנוחתם השיגום השבטים לבני בנימין: ה"ג לעולם דלא קטיל ובמשמוטא דעביד לאצולי נפשיה. לסטים השומט ממון מיד בעליו ונמלט והולך וכשרודפין אחריו נלחם ומציל עצמו ומאבד זה את ממונו:

אי

מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית. פירש הקונט' הלכך ליכא למיגזר משום שכירות ושאלה ונסיוני ולאי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשחיטה אבל גבי עובד כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום הני עד כאן לשון הקונטרס וקשיא דא"כ מאי קפריך והרי שדה והא לא שייך בה שאלה ונסיוני תדע דהא לא אסרינן מכירת שדה לעובד כוכבים מהאי טעמא כי היכא דאסרי' בהמה גסה לכך נראה לפרש התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית פירוש לפי שאין האיסור תלוי בגוף הבהמה אלא בגוף הקרקע ואפילו השאיל פרתו לעובד כוכבים לחרוש בה בשביעית אין שום איסור שביעית על הבהמה דאין כאן גנאי ויש להתיר למכור לישראל חשוד מטעם תלייה דאימר לשחיטה זבנה אבל גבי שבת שהאיסור תלוי בגוף הבהמה ואיכא איסור לבעלים אם יחרוש בו העובד כוכבים לפיכך אין להתיר למכרה מטעם תלייה לשחיטה ופריך והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו וכשהוא ביד ישראל אחר יש בו איסור דאורייתא אם זרע בו הישראל ותלינן להיתרא: והרי כלים כו'. תימה ודקאמרי לה מאי קאמרי לה וכי לא היה יודע דשאני כלים משום שלא היה במה לתלות וכל מה שהתרנו אינו אלא מטעם תליית שחיטה והובירה ושמא י"ל דהוה ס"ד דמקשה דהכא נמי יש לך לתלות שלצורך שנה אחרת הוא קונה ואפי' הכי אסור: והמזרה. פ"ה שהוא רחת שהופכין בה התבואה וקורין אותה פל"א וקשיא דהא כתיב (ישעיה ל) ברחת ובמזרה אלמא תרי מילי נינהו לכך פר"י דהוא כלי א' של מחרישה: והדקר. פ"ה הוא מרא שקורין פשויי"ר וקשיא לר"י דהא אמרינן (ביצה דף ז:) והוא שיש לו דקר נעוץ ואין דרך [צ][מרא] להניחו נעוץ בקרקע לכך נראה לו שהוא כלי המחרישה שקורין קולטר"א ודרכו להיות נעוץ בקרקע: רבה זבין חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים. ומפרש טעמיה דליכא למיתלי דלישראל מזבין ליה וקשיא דהא רבה גופיה דחי לעיל טעמא דרב הונא דתליית שחיטה דפריך מי דמי וי"ל דלבתר דשמע מיניה קבלה איהו עוד וי"ל דלא דמי דלעיל ליכא למיתלי כל כך בשחיטה דרוצה לרדיא זבני ולספרים דגרסי לעיל רבא והכא רבה ניחא: לעובד כוכבים מזבין ליה לישראל לא מזבין כו'. ובמסקנא מסקינן דאסור למזבן לישראל חשוד וא"ת מאי שנא מלפני דלפני דלעיל (דף יד.) וי"ל דהתם מיירי בעובד כוכבים שאינו מוזהר על לפני עור לפיכך אין אנו חוששין אם העובד כוכבים ימכור לחבירו אבל הכא דמיירי בישראל החשוד אנו מוזהרין שלא יבא שום ישראל לידי תקלה על ידינו הר"ר אלחנן ועוד דחד לפני הוא שלא יחטא ישראל בשאלה ושכירות ונסיוני: רהיט בתריה. אע"ג דלעיל תלינן אימור דלשחיטה זבנה הכא לא תלינן דלישראל מזבן לה שכן ימכור לזה כמו לזה:

לפרסאי

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל' ו:

סט ב מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף א:

ע ג מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל' ו:

עא ד מיי' שם הלכה ב:

עב ה מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קנו טור אה"ע סי' כד:

[עב ו טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף ד]:

עג ז ח ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ח ופי"ב מהל' רוצח הל' יג יג יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ה:

◆

רבינו חננאל

דתנן בית שמאי אומר' לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית ובית הלל מתירין מפני שיכול לומר לשחיטה מכרתיה. אמר רבה מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשנה שביעית. הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת. אמר ליה אביי וכל היכא דמצווה אסור והתנן בית שמאי אומר' לא ימכור אדם שדהו ניר בשביעית ובית הלל מתירין מפני שיכול להובירה. מתקיף לה רב אשי וכל היכא דאין אדם מצווה שרי והרי כלים דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ותנן אלו הן כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית המחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אלא אמר רב אשי כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה היכא דליכא למיתלא לא תלינן ואע"ג דאינו מצווה: רבא זבין חמרא לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים אמר ליה אביי מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה אנא לישראל זבני אמר ליה והא חשוד הוא ואזיל זבין לעובד כוכבים. אמר ליה וכי לעובד כוכבים מזבין לעולם ואינו מזבן לישראל. איתיביה אביי מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין מאי טעמא אין מוכרין לכותים לאו משום דחשידי למכור לעובד כוכבים וכי תימא משום דחשידי ארביעה והתניא אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים וכו' אבל מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים זכרים אצל נקבות ונקבות אצל זכרים ואין צריך לומר זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות ומוסרין בהמה לרועה שלהן ומתייחדין עמהן ומתלין עמהן ומוסרין

מסורת הש"ס

א) שביעית פ"ה מ"ח, ב) פ"א דבת, ג) [צ"ל ותניא], ד) תוספתא פ"ג דשביעית ע"ש, ה) שביעית פ"ה מ"ו, ו) [תוספ' דפ"ג], ז) לקמן כב., ח) [תוספ' פ"ב ה"א], ט) [ע' תוס' לקמן כב. ד"ה תיפוק], י) [כתובות ס:], כ) [גמ"א נוסף: קו], ל) [כל"ש איתא רב פפא], מ) למיתלי בלפני עור כצ"ל. נ"ס, נ) [ויקרא יט], ס) [ויקרא כה], ע) [סנהדרין נח.], פ) צ"ל אלא הערים שהם נוחי' בהם עם הדליקוהו הדריכוהו השיגוהו כו' וכן פירש"י בשופטים, צ) רש"ל.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואין מתייחדין עמהם: (ב) רש"י ד"ה המחרישה וכו' לעבודת קרקע והבא לאו משום שתא דלקמיה קא זבין להו השתא שהרי כל שעה: (ג) ד"ה דליכא וכו' שתא דלקמיה קא זבין ליה:

◆

לעזי רש"י

פל"א [פיל"א]. יעה.
פישור"א [פושויי"ר]. מעדר.
שטור"ק. סד (לכבילת רגלים).
ציפ"י [צי"ף]. סד (לכבילת רגלים).
בויי"ש [בוא"ש]. כבלים.
פרויי"ש [פירויי"ש]. שלשלאות, אזיקים.

◆

רבינו חננאל (המשך)

להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות. אלמא כותים לא חשידי ארביעה אלא מאי טעמא מקום שנהגו שלא למכור לכותים בהמה דקה אין מוכרין להן דחיישינן דלמא מזבני איתהו לעובדי כוכבים. ועוד תניא אין מוכרין להם כלי זיין ואין משחיזין להן זיין ואין מוכרין להן סכין ולא קולרין ולא כבלין ולא שלשלאות של ברזל אחד עובד כוכבים ואחד כותי וכי תימא ישראל אפשר דעביד תשובה כותי לא עביד תשובה והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כדרך שאסור למכור לעובד כוכבים כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעובד כוכבים רהט רבא בתריה דההוא ישראל החשוד תלתא פרסי בחלא כדי לאהדורי ההוא חמרא דזבין ליה ולא אדרכיה. וכן אסור למכור ללסטים ישראל זיין וכלי זיין ואע"ג דלא חשיד למיקטל אלא משמטא בעלמא דזימנין דעביד לאצולי נפשיה מקטלא. ת"ר אין מוכרין להן תריסין.